

Наказателно правосъдие за деца и препоръките на КПД към България

Доц. Велина Тодорова

Член на Комитета на ООН по правата на детето 2017 – 2025 г.

Съдържание:

1. Контекстът
2. Препоръките 2024 г.
3. Общ коментар на Комитета №24 относно правата на детето в системата на правосъдието

Контекст – неблагоприятен

1. Пореден опит за законодателна реформа (2000-2004), (2012-2016), 2025 - ...
2. Отсъствие на политическа воля за реформа, съобразена с правата и интересите на детето – неясно политическо задание на МП.
3. Отсъствие на положителна обществена нагласа към позитивна реформа
4. Тенденция за представяне на порастващите деца като заплаха за обществото/реда и пр.
5. Открито пренебрегване и нарушаване на вътрешното и международното право.

Предизвикателства пред наказателното правосъдие за деца в България (избрани)

- 1. ЗБППМН неадекватен на променената социална и правна среда.**
- 2. Неработещи или по-тежки санкции от НК.**
- 3. Остъствие на образователната, здравната и социалната (услуги) системи за реинтеграция на детето.**

15

16

17

малолетните и непълнолетните.

46. Като припомня своя общ коментар № 24 (2019) относно правата на детето в системата за детско правосъдие, Комитетът приканва държавата да изпълни предишните препоръки⁴ на Комитета да приведе системата си за детско правосъдие изцяло в съответствие с Конвенцията и други относими стандарти, и по-специално:

(а) Да ускори реформата на системата за детско правосъдие, като приеме Закона за отклоняване от наказателно производство и гарантира, че той ефективно насърчава прилагането на извънсъдебни мерки, като отклоняване, медиация и психосоциална подкрепа за деца, за които се твърди, че са нарушили наказателния закон, или са обвинени или признати за нарушители на наказателния закон, и когато е възможно прилагането на мерки за деца, невключващи лишаването от свобода, като пробация или общественополезен труд;

(б) Да приеме спешни мерки за отмяна на Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните и да гарантира, че на децата под минималната възраст за носене на наказателна отговорност не се налагат наказателни мерки, включително настаняване във възпитателни училища-интернати;

(с) Да гарантира, че се предоставя на ранен етап от производството и през целия наказателен процес квалифицирана и независима правна помощ на деца, обвинени или признати за виновни за нарушения на наказателния закон;

(д) Постепенно да преустанови използването на възпитателни училища-интернати и междувременно да гарантира, че децата, настанени в такива интернати, имат достъп до мерки за закрила съгласно Закона за закрила на детето и че настаняването им в такива интернати редовно се преразглежда, с възможност за неговото прекратяване;

⁴ CRC/C/BGR/CO/3-5, т. 59 и 61; CRC/C/BGR/CO/2, т. 69.

16

17

18

CRC/C/BGR/CO/6-7

(е) Да гарантира, че задържането се използва само като крайна мярка и за възможно най-кратък период от време, както и че условията на задържане са в съответствие с международните стандарти, включително по отношение на достъпа до образование, здравни услуги, мониторинг и достъп до съобразени с правата на детето механизми за подаване на жалби.

Факултативен протокол относно участието на децата във въоръжен конфликт

47. Като припомня предишните си препоръки,⁵ Комитетът препоръчва на държавата:

(а) Да криминализира наемането и въвличането на деца във военни действия на армията и/или на недържавни въоръжени групировки;

(б) Да създаде механизъм за ранна идентификация при влизането им в страната на деца, които е възможно да са били наети или въввлечени във въоръжени конфликти в чужбина и да предостави подкрепа за тяхното физическо и психологическо възстановяване, рехабилитация и интеграция в обществото.

L. Ратификация на Факултативния протокол относно процедурата за подаване на жалби

48. Комитетът препоръчва на държавата да се присъедини към Факултативния протокол относно процедурата за подаване на жалби, с цел да подобри допълнително зачитането на правата на децата.

M. Ратификация на международни инструменти в областта на правата на човека

Препоръки относно отмяна на ЗБППМН - § 46, б. б и д

Да приеме спешни мерки за отмяна на ЗБППМН и да гарантира, че на децата под минималната възраст за носене на наказателна отговорност не се налагат наказателни мерки, включително настаняване във възпитателни училища-интернати;

(мин. възраст е 14 г., а мерки по ЦБППМН се налагат от 8 г. възраст – т.е. Двойна мин възраст – отхвърлена от КПД и Съвета на Европа!)

Постепенно да **преустанови** използването на възпитателни училища-интернати и междувременно да гарантира, че децата, настанени в такива интернати, имат **достъп до мерки за закрила** съгласно Закона за закрила на детето и (да се поиска информация от ДЗАД или АСП)

че настаняването им в такива интернати редовно се **преразглежда, с възможност за неговото прекратяване;**

Препоръчва приемане на нов закон за правосъдие за деца:

Да ускори реформата на системата за детско правосъдие, като приеме **Закона за отклоняване от наказателно производство** и

гарантира, че той ефективно насърчава **прилагането на извънсъдебни мерки, като отклоняване, медиация и психосоциална подкрепа за деца**, за които се твърди, че са нарушили наказателния закон, или са обвинени или признати за нарушители на наказателния закон, и

когато е възможно **прилагането на мерки за деца, невключващи лишаването от свобода**, като пробация или общественополезен труд;

Да гарантира, че се предоставя на ранен етап от производството и през целия наказателен процес **квалифицирана и независима правна помощ на деца**, обвинени или признати за виновни за нарушения на наказателния закон;

Да гарантира, че **задържането** се използва само като **крайна мярка и за възможно най-кратък период от** време, както и

че условията на задържане са в съответствие с международните стандарти, включително по отношение на достъпа до образование, здравни услуги, мониторинг и

достъп до съобразени с правата на детето механизми за подаване на жалби.

Организация на обединените нации

Конвенция за
правата на детето

CRC/C/GC/24

Distr.: General

1 септември 2019 г.

Оригинал: английски

Комитет по правата на детето

ОБЩ КОМЕНТАР № 24 (2019 г.) ОТНОСНО ПРАВАТА НА ДЕЦАТА В СИСТЕМАТА ЗА ПРАВОСЪДИЕ ЗА ДЕЦА

I. Въведение

1. Този общ коментар заменя общ коментар № 10 (2007 г.) относно правата на децата системата за правосъдие за деца. Той отразява развоя на промените, настъпили след 2007 г. в резултат на публикуването на международни и регионални стандарти, юриспруденцията на Комитета, новото знание относно развитието на децата и юношите, както и доказателствата за ефективни практики, включително тези, свързани с възстановителното правосъдие. Коментарът отчита и тревожни въпроси като тенденциите във връзка с минималната възраст за понасяне на наказателна

Мерките към децата под мин възраст са вид превенция на дет престъпност

Ранната интервенция за деца, които са под минималната възраст за наказателна отговорност, изисква съобразена с нуждите на детето и мултидисциплинарна реакция при първите признаци на поведение, което, ако детето беше над минималната възраст за наказателна отговорност, би се считало за престъпление.

Следва да се разработят, основани на доказателства, **програми за интервенция, които отразяват не само многобройните психосоциални причини за такова поведение, но и защитните фактори, които могат да засилят устойчивостта.**

Интервенциите трябва да бъдат предшествани от **цялостна и интердисциплинарна оценка на нуждите** на детето.

Като абсолютен приоритет децата трябва да бъдат подкрепяни в техните семейства и общности.

В изключителните случаи, които изискват настаняване извън дома, за предпочитане е тази алтернативна грижа да бъде в семейна среда, въпреки че в някои случаи може да е подходящо настаняване в резидентна грижа, за да се осигури необходимият набор от професионални услуги.

То следва да се използва само като крайна мярка и за най-краткия подходящ период от време и следва да подлежи на съдебен контрол.

Щадящо правосъдие за деца в България?

Приятелско, адаптирано – съдържанието е важно:

1. Правото на третиране в съответствие с принципите на правовата държава, която трябва да признава децата като субекти на материални и **(специални) процесуални права;**
2. **правото на разглеждане на техните най-добри интереси като първостепенно съображение;**
3. право на участие и изслушване на мнението им
4. право на уважение и достойно отношение;
5. правото на равно третиране, без каквато и да е дискриминация.

🖱️

💬

✍️

🔄

A

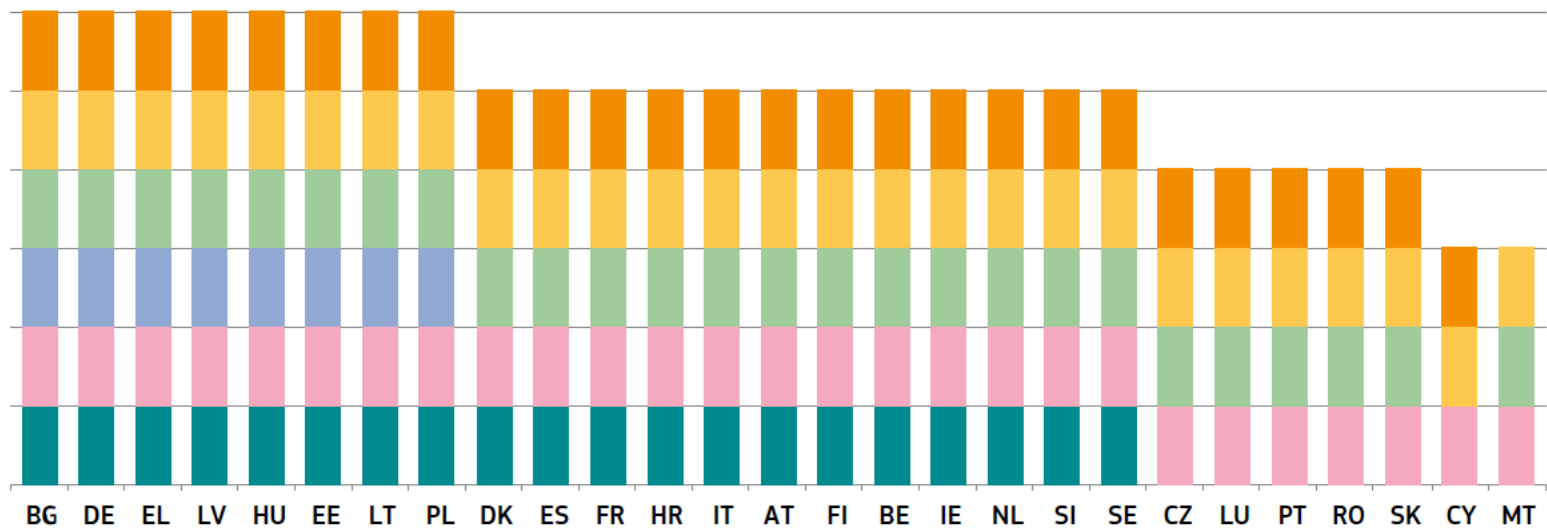
👉

– Child-friendly justice –

The 2022 EU Justice Scoreboard deepens the analysis of child friendly-justice compared to previous editions. Figure 32 shows the various arrangements in Member States that make a justice system more suited to the needs of children. Figure 33 looks at specific arrangements available when a child is involved as a victim or as a suspect/accused person.

Figure 32 Specific arrangements for child-friendly proceedings, 2021 (*) (Civil and criminal/juvenile justice and administrative proceedings), (source: European Commission ⁽⁷⁰⁾)

- Measures are in place to provide for a specific treatment of children who are deprived of liberty
- Children who are suspects or accused persons in criminal proceedings have the right to legal aid
- Training for judges on child-friendly and child-rights based communication with children
- Evaluation of such treatment is covered by court surveys addressed to court users
- Children are treated in an appropriate manner which takes into account their specific needs and rights
- Specifically child-friendly designed website to provide online information about the justice system

(*) Children: persons under 18 years of age. Data for MT on training for judges are for 2020.

📄

🔍

🔖

📄

27

62

^

v

🔄

📄

🔍

🔍

28

62

^

v

3.2. Quality of justice systems

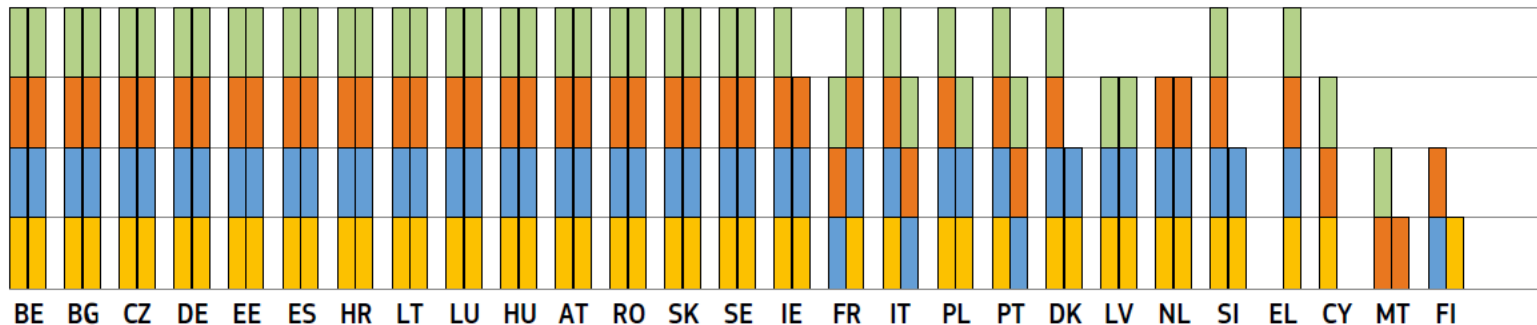
3.2.2. Resources

– Financial resources –

Figure 33 Specific arrangements for child-friendly proceedings with children involved as victims or suspects or as accused persons, 2021 (*) (source: European Commission ⁽⁷¹⁾)

For each Member State, the two columns represent the involvement of children as (from left to right):
1. victims
2. suspects or accused persons

- Audio-visual recording of questioning of children
- Children are heard in child-friendly specialised settings and may effectively participate in the hearing
- Children are provided with child-friendly information about their rights and the proceedings
- Children are assisted by a lawyer (always or where necessary)

(*) Children: persons under 18 years of age.

3.2.2. Resources

Sufficient resources, including the necessary investments in physical and technical infrastructure, and well qualified, trained and adequately paid staff of all kinds, are necessary for the justice system to work properly. Without adequate facilities, tools or staff with the required qualifications, skills and access to continuous training, the quality of proceedings and decisions is undermined.

– Financial resources –

The figures below show the actual government expenditure on the operation of the justice system (excluding prisons), both per

Край...

Благодаря ви за вниманието!